ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Matyášové a soudců JUDr. Jakuba Camrdy a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobkyně: **a) Z. S.,** b) nezl. **K. T.**, obě zast. JUDr. Irenou Strakovou, advokátkou se sídlem AK Karlovo nám. 18, Praha 2, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra,** se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, o kasační stížnosti žalobkyň proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 2. 2021, č. j. 2 Az 47/2019 – 29,

takto:

I. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. 2. 2021, č. j. 2 Az 47/2019 – 29, **se ruší**.

II. Rozhodnutí žalovaného ze dne 16. 8. 2019, č. j. OAM - 445/ZA-ZA11-VL11-2019, **se ruší** a věc **se** mu **vrací** k dalšímu řízení.

III. Žalovaný je povinen uhradit k rukám advokátky JUDr. Ireny Strakové, se sídlem AK Karlovo nám. 18, Praha 2, náhradu nákladů soudních řízení ve výši **21 040** Kč do 30ti dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

[1] Kasační stížností se žalobkyně (dále „stěžovatelky“) domáhají zrušení shora označeného rozsudku Městského soudu v Praze (dále „městský soud“), kterým byla zamítnuta žaloba proti rozhodnutí žalovaného ve věci (ne)udělení mezinárodní ochrany dle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

[2] Stěžovatelky svoji žádost o mezinárodní ochranu opíraly jednak o důvodné obavy před nuceným povoláním manžela a otce do armády, ale také o politickou a bezpečnostní situaci na Ukrajině, kde dochází k průběžné nestabilitě a eskalacím konfliktu, a to od roku 2014.

[3] Stěžovatelky podaly dne 12. 5. 2019 žádost o mezinárodní ochranu; stěžovatelka a) uvedla, že nikdy nebyla členem politické strany nebo politicky aktivní; žádost podává z důvodu, že manžel je voják a víra mu nedovoluje zabíjet; při pohovoru dne 15. 5. 2019 výše uvedené důvody blíže rozvedla tak, že nejdříve odjel do ČR manžel; po odjezdu manžela však prezident Porošenko vydal nařízení, že Ukrajina potřebuje více vojáků; od té doby k nim začali volat z vojenské správy s dotazy, kde je manžel, že Ukrajina potřebuje vojáky. V jednom případě se také zastavili u nich doma a říkali, že manžel má vojenskou povinnost; proto se manžel už nevrátil a požádal o mezinárodní ochranu.

[4] Žalovaný stěžovatelkám v žádné z forem předpokládaných zákonem o azylu mezinárodní ochranu neudělil; shrnul, že hlavním důvodem odchodu z vlasti bylo následovat manžela, který odcestoval do ČR za účelem výdělku. K obavám ohledně povolání manžela do armády žalovaný uvedl, že o žádosti manžela A. T. se vede samostatné řízení.

[5] **Městský soud** neshledal žalobu důvodnou a zamítl ji. Aproboval závěr žalovaného, že jediným uváděným důvodem pro odchod z Ukrajiny a podání žádosti o mezinárodní ochranu byly ekonomické problémy související s podnikáním a následná obava před povoláním manžela k vojenské službě. Městský soud k mezinárodní situaci odkázal na vyhlášku č. 68/2019 Sb., dle které byla mezi bezpečné země zařazena Ukrajina s výjimkou poloostrova Krym a částí Doněcké a Luhanské oblasti, odkud stěžovatelky nepocházejí. Městský soud konstatoval, že v případě, kdy je Ukrajina považována za bezpečnou zemi původu a stěžovatelky neuvedly žádné konkrétní skutečnosti, z nichž by bylo možno usuzovat na hrozbu pronásledování nebo vážné újmy v zemi původu ani žádné konkrétní individualizované skutečnosti, v čem spatřují zjištěné podklady za nedostatečné nebo neaktuální (a neuvádí je ani v žalobě), pak nebyl důvod, aby žalovaný v tomto směru opatřoval další důkazy. Pokud jde o bezpečnostní konflikt probíhající na Ukrajině, Městský soud v Praze odkazuje na judikaturu Nejvyššího správního soudu, který se v minulosti k situaci na Ukrajině opakovaně vyjadřoval. Podklady, které si žalovaný pro své rozhodnutí opatřil, s ohledem na předložená tvrzení označil městský soud za zcela postačující.

[6] Městský soud, co se týče tvrzených obav z nuceného nástupu manžela stěžovatelky a) do armády, odkázal na svůj rozsudek ze dne 25. 1. 2019, č.j. 2 Az 46/2019-31, kterým byla zamítnuta žaloba manžela stěžovatelky a) a otce stěžovatelky b) pana A. T.; z odůvodnění uvedeného rozsudku se podává, že v situaci, kdy stěžovatel v letech 2001 až 2011 sloužil jako profesionál v armádě, a po propuknutí konfliktu na východě Ukrajiny v roce 2014 nebyl až do svého odchodu do ČR v létě 2018 ke službě v armádě povolán (nebyl mu doručen povolávací rozkaz), když byl pouze vyzván k dobrovolnému zvýšení kvalifikace, pak je jeho obava ze služby v armádě zcela nepodložená; pokud se v tomto směru odvolával na vyhlášení válečného stavu na území Ukrajiny, pak tento trval po dobu 30 dnů od 26. 11. 2018 do 26. 12. 2018, a tedy v době, kdy žádal o mezinárodní ochranu (3.

1. 2019) i v době rozhodování žalovaného (29. 7. 2019) a též v době rozhodování Městského soudu v Praze (25. 1. 2021) na Ukrajině válečný stav vyhlášen nebyl a není. Obava z nuceného povolání do armády a účasti v bojových operacích na východě Ukrajiny tak nevychází z žádných konkrétních podkladů a zjištění, a jedná se tak o ničím nepodloženou domněnku. V takovém případě pak nelze uvažovat ani o případném zásahu do soukromého nebo rodinného života stěžovatelek a pana A. T.

[7] **V kasační stížnosti** stěžovatelky tvrdí, že se městský soud dostatečně nezabýval jejich konkrétní situací, pouze převzal argumentaci žalovaného; nezabýval se dostatečně zjištěním skutkového stavu; vycházel pouze ze skutkového stavu, který zde byl v době rozhodování žalovaného, který zúžil důvod pro udělení azylu na strohé konstatování, že důvodem nemůže být toliko obava z povolání do vojenské služby manžela. Městský soud se nijak nezabýval možností realizace soukromého a rodinného života na Ukrajině za situace, kdy manžel jako jediný živitel rodiny bude povolán do armády nebo pro neuposlechnutí rozkazu bude muset nastoupit výkon trestu. Městský soud nedostatečně zhodnotil reálné možnosti rodinného života stěžovatelky s jedním nezletilým a dalším dosud nenarozeným dítětem za aktuální bezpečnostní a ekonomické situace na Ukrajině; nemá tam žádné rodinné vazby ani finanční zázemí. Kasační stížnost považují stěžovatelky za přijatelnou, neboť svým významem podstatně přesahuje jejich zájmy. Stěžovatelka a) dále uvádí, že je v současné době (v době podání kasační stížnosti – pozn. NSS) ve 4 měsíci těhotenství, je pacientkou Všeobecné fakultní nemocnice v Praze.

[8] Žalovaný ve vyjádření setrval na správnosti a zákonnosti svého rozhodnutí a navrhl kasační stížnost odmítnout, resp. zamítnout pro nedůvodnost.

[9] **Nejvyšší správní soud** konstatuje, že kasační stížnost byla podána včas a byly splněny i ostatní podmínky řízení. Kasační stížnost shledal Nejvyšší správní soud přijatelnou.

[10] Otázkou, zda a za jakých okolností má kasační soud povinnost vzít v potaz válku na Ukrajině, která vypukla během řízení o kasační stížnosti, pro účely přezkumu rozhodnutí o mezinárodní ochraně, se zabýval Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 10. 3. 2022, č. j. 10 Azs 537/2021 - 31. Od závěrů zde vyslovených neshledal Nejvyšší správní soud důvodu se odchýlit ani v nyní projednávané věci.

[11] V uvedeném rozsudku zdejší soud především poukázal na to, že je nezpochybnitelnou a všeobecně známou skutečností, že dne 24. února 2022 vojska Ruska zaútočila v několika směrech na Ukrajinu a vypukla válka, která trvá dodnes. Pokud tedy městský soud v napadeném rozsudku zmiňuje, že Ukrajina je bezpečnou zemí, a z tohoto faktu vychází mimo jiné i při posuzování podmínek pro (ne)udělení některé z forem mezinárodní ochrany, je třeba přiznat, že tato situace se zásadně změnila, resp. již neplatí. Nelze ani nadále vycházet z odkazované judikatury NSS stran politické a ekonomické situace na Ukrajině, které se městský soud dovolává.

[12] Existující válka na Ukrajině je skutečností k okamžiku rozhodování NSS všeobecně známou, neexistovala však v době, kdy rozhodoval městský soud. Klíčovou otázku - zda může v této zcela výjimečné situaci NSS přihlédnout k tomu, že nyní na území Ukrajiny

probíhá masivní ozbrojený konflikt, byť v době rozhodování krajského (městského) soudu ještě regulérní válka mezi dvěma státy neprobíhala, v uváděném rozsudku sp. zn. 10 Azs 537/2021, zdejší soud zodpověděl takto:
„[11] Základním pravidlem rozhodování správních soudů je přezkum rozhodnutí správního orgánu na základě skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.). Citované pravidlo odráží přezkumný charakter správního soudnictví. V řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu (§ 65 a násl. s. ř. s.) správní soudy posuzují to, zda správní orgán na základě skutečností, v té době existujících a řádně a v potřebném rozsahu zjištěných, a na základě právního stavu platného v době jeho rozhodování rozhodl po právu. Rozhodování soudu není dalším stupněm správního řízení.
[12] Z tohoto obecného pravidla však existují výjimky, vyžadované ústavním pořádkem, mezinárodním právem či právem EU, a t o i v situaci pozdějších změn skutkového stavu. K prolomení § 75 odst. 1 s. ř. s. však soudy přistupují s obezřetností (srov. k tomu obecně rozsudek ze dne 9. 9. 2020, čj. 6 Afs 176/2019-31, body 20 až 24).
[13] Jedna z těchto výjimek plyne z práva EU, konkrétně ze směrnice 2013/32/EU (tzv. procedurální směrnice). Podle čl. 43 odst. 3 směrnice platí, že členské státy zajistí, aby účinný opravný prostředek obsahoval úplné a ex nunc posouzení jak skutkové, tak právní stránky, včetně případného posouzení potřeby mezinárodní ochrany podle směrnice 2011/95/EU, a to alespoň v řízeních o opravném prostředku u soudu prvního stupně. Tento požadavek práva EU je tedy přímo použitelný na řízení před krajským soudem, nestanoví však povinnost zajistit stejný procesní komfort též pro řízení před NSS [srov. k tomu např. rozsudek NSS ze dne 26. 11. 2015, čj. 10 Azs 194/2015-32, body 22 až 24, nález ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 425/16 (N 66/81 SbNU 153), body 24 až 35, případně rozsudek NSS ze dne 19. 10. 2021, čj. 1 Azs 292/2021-51, body 28 až 30].
[14] Další výjimky plynou z práva na život a ochranu zdraví člověka, chráněných ústavou i mezinárodním právem (např. v čl. 2 a 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod). Rozšířený senát k tomu již před jedenácti lety poznamenal, že soud nemůže přehlédnout (bez ohledu na obsah žaloby či kasační stížnosti), pokud by byly dány důvody k ochraně žalobce před hrozící vážnou újmou v zemi původu, které žalovaný nezohlednil za situace, kdy již nepřichází v úvahu žádné další řízení, v němž by mohla být ochrana poskytnuta. Pokud má tedy například soud k dispozici poznatky o tom, že žadateli je nezbytné poskytnout doplňkovou ochranu podle § 14a zákona o azylu, neboť její neposkytnutí by bylo narušením zásady non-refoulement a ochranu již nelze poskytnout v jiném řízení, rozhodnutí žalovaného zruší, aniž by taková skutečnost musela být vůbec výslovně namítána (usnesení rozšířeného senátu ze dne 8. 3. 2011, čj. 7 Azs 79/2009 - 84, č. 2288/2011 Sb. NSS, bod 23).“

[13] V uvedeném rozsudku Nejvyšší správní soud poukázal rovněž na další případy, kdy je třeba nově vzniklou situaci a změnu poměrů v zemi původu žadatelů o mezinárodní ochranu zohlednit, současně zdůraznil, že je třeba rozlišovat, zda je v sázce ochrana rodinného života, či přímo ochrana života samotného stěžovatele. Poukázal na to, že stávající situace na Ukrajině je bezprecedentní a nelze ji srovnávat s ničím, čemu doposavad azylová judikatura NSS čelila; na Ukrajině probíhají intenzivní boje, milióny ukrajinských uprchlíků již dorazily do Evropy či jsou na cestě. Rovněž české orgány řeší potřeby velkého množství uprchlíků z Ukrajiny, zajišťují jejich pobytový titul a otázky související; rovněž Rada EU přijala rozhodnutí 2022/382, kterým stanovila, že nastal případ hromadného přílivu vysídlených osob z Ukrajiny a zavedla jejich dočasnou ochranu.

[14] Nejvyšší správní soud dospěl, shodně jako ve výše uvedeném případě, k závěru, že není za této specifické situace namístě odkazovat stěžovatelky na možnost podat si novou žádost o mezinárodní ochranu. Žalovaný, jakož i městský soud založili závěry stran možného udělení některé z forem mezinárodní ochrany na tom, že Ukrajina je tzv. bezpečnou zemí původu; tyto výchozí teze však již neplatí; vyhlášku č. 328/2015 Sb., která v § 2 uvádí Ukrajinu mezi bezpečnými zeměmi původu, nelze nadále ve vztahu k Ukrajině použít; nelze vycházet ani s městským soudem odkazované judikatury, která zohledňovala situaci na Ukrajině před vypuknutím války. Žalovaný tak opětovně posoudí žádosti stěžovatelek o udělení mezinárodní ochrany ve světle nových skutečností, a to jak těch, které nastaly na Ukrajině, tak i těch, k nimž došlo v životě samotné stěžovatelky a).

[15] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že rozsudek městského soudu, jakož i rozhodnutí žalovaného nemůže z hlediska práva obstát; dle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. proto zrušil rozsudek městského soudu, jakož i napadené rozhodnutí žalovaného a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (§ 78 odst. 3 a 4 s. ř. s.). Žalovaný je vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 2 ve spojení s § 78 odst. 5 s. ř. s.).

[16] Nejvyšší správní soud je posledním soudem, který o věci rozhodl, proto musí určit náhradu nákladů celého soudního řízení. Ve vztahu k výsledku je pak nutno posuzovat procesní úspěšnost účastníků řízení. Podle § 60 odst. 1 ve spojení § 120 s. ř. s. má úspěšný účastník řízení právo na náhradu důvodně vynaložených nákladů proti účastníku řízení, který úspěch ve věci neměl. Z tohoto pohledu je nutno za úspěšného účastníka považovat stěžovatelky.

[17] Stěžovatelky byly v řízení před soudy zastoupeny advokátem. O náhradě nákladů řízení rozhodl Nevyšší správní soud v souladu s vyhl. č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif).

[18] V řízení před městským soudem učinil advokát Mgr. Martin Žák, se sídlem Šlikova 550/6, Praha, 2 úkony právní služby [převzetí zastoupení a podání žaloby; § 11 odst. 1 písm. a) a d) advokátního tarifu]. Jde-li o společné úkony při zastupování nebo obhajobě dvou nebo více osob, náleží advokátovi za každou takto zastupovanou nebo obhajovanou osobu mimosmluvní odměna snížená o 20 % (§ 10 odst. 4 advokátního tarifu); za jeden úkon právní služby náleží tedy mimosmluvní odměna ve výši 2 480 Kč [§ 9 odst. 4 písm. d) ve spojení s § 7 bodem 5, advokátního tarifu], celkem tedy 2 x 4 960, tj. 9 920 Kč; tato částka se zvyšuje o 2 x 300 Kč paušální náhrady hotových výdajů podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu. Za 2 úkony právní služby proto náleží stěžovatelkám v řízení před městským soudem celkem 10 520 Kč. Rovněž v řízení před Nejvyšším správním soudem advokátka JUDr. Irena Straková učinila 2 úkony právní služby [převzetí zastoupení a podání kasační stížnosti; § 11 odst. 1 písm. a) a d) advokátního tarifu], za což stěžovatelkám náleží 10 520 Kč. Žalovaný je povinen uhradit k rukám advokátky celkem 21 040 Kč do 30ti dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 8. dubna 2022

JUDr. Lenka Matyášová
předsedkyně senátu